

О. О. Третьяк

ORCID 0009-0005-8784-7195

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ

У статті досліджені та узагальнені теоретичні й прикладні аспекти діяльності глобальних фінансових інститутів в умовах глобальних економічних криз. Обґрунтовано, що у періоди криз їхня роль виходить за межі традиційного кредитування та охоплює макроекономічну стабілізацію, нагляд за системними ризиками, координацію боргової політики, підтримку інституційних реформ, фінансування розвитку, кліматичної стійкості й соціального захисту.

Проаналізовано основні зміни в діяльності Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Ради з фінансової стабільності, Базельського комітету з банківського нагляду та пов'язаних механізмів Групи двадцяти. Визначено, що глобальні фінансові інститути поступово перейшли від переважно реактивної моделі антикризового реагування до більш комплексної системи запобігання, моніторингу, швидкого фінансування, регуляторної координації та підтримки довгострокової економічної стійкості.

Визначено хвилеподібну еволюцію діяльності глобальних фінансових інститутів за основними етапами. Для 2008-2013 рр. розкрито посилення запобіжного кредитування, розширення доступу до ресурсів та інституціоналізацію посткризових наглядових стандартів. Для 2014-2019 рр. показано зміщення портфелів у бік інституційних реформ, конкурентоспроможності, інфраструктурного розвитку та завершення ключових елементів реформи фінансової стабільності.

Для 2020-2021 рр. обґрунтовано перехід до масового використання швидких інструментів фінансування, оперативних операцій підтримки політики, історичної алокації спеціальних прав запозичення та нових підходів до боргових врегулювань. Для періоду 2022 р. і наступних років визначено переорієнтацію діяльності глобальних фінансових інститутів на стійкість, енергетичну безпеку, кліматичне фінансування, регіоналізацію стандартів і посилення соціального виміру програм підтримки.

У статті запропоновано структурно-логічне узагальнення основних тенденцій діяльності глобальних фінансових інститутів у кризових умовах, що відображає послідовний перехід від стабілізаційних інструментів до багатовимірної архітектури фінансової стійкості світового господарства.

Ключові слова: глобальні фінансові інститути, глобальні економічні кризи, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Базель III, фінансова стабільність, боргова архітектура, кліматичне фінансування, стійкість.

DOI 10.34079/2518-1394-2026-16-31-110-122

Постановка проблеми. Глобальні економічні кризи останніх десятиліть істотно змінили функціональну роль глобальних фінансових інститутів. Якщо в умовах відносної стабільності їхня діяльність переважно асоціювалася з кредитуванням країн, моніторингом макроекономічної політики, підтримкою розвитку та формуванням фінансових стандартів, то в умовах криз вони перетворюються на ключові центри антикризової координації. Саме через глобальні фінансові інститути відбувається мобілізація ліквідності, погодження боргових ініціатив, уніфікація наглядових правил, підтримка бюджетної стабілізації, а також формування нових підходів до економічної стійкості.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасна криза світового господарства має не одномоментний, а хвилеподібний і багатовимірний характер. Глобальна фінансова криза 2008-2009 рр. виявила структурні слабкості банківського сектору, недостатність капітальних буферів, ризики надмірного фінансового плеча та недосконалість наглядової координації. Післякризовий період 2014-2019 рр. був пов'язаний із поступовим переходом від екстреної стабілізації до інституційних реформ, підвищення конкурентоспроможності та модернізації інфраструктури розвитку. Пандемія COVID-19 у 2020-2021 рр. спричинила потребу у швидких, масових і менш умовних інструментах підтримки. Починаючи з 2022 р., до макрофінансових дисбалансів додалися енергетичні, кліматичні, боргові, безпекові та геоекономічні виклики, що посилює запит на довгострокову стійкість.

Так, наукова проблема полягає у визначенні тенденцій, що зумовлюють зміну ролі глобальних фінансових інститутів у кризові періоди: від надання ліквідності й макрофінансової стабілізації до координації фінансового нагляду, боргових рішень, кліматичної адаптації та соціальної стійкості.

Для України це має прикладне значення, оскільки рішення Міжнародного валютного фонду (англ. *International Monetary Fund – IMF*; далі – МВФ), Світового банку (англ. *World Bank*) та інших глобальних фінансових інститутів (далі – ГФІ) впливають на доступ до зовнішнього фінансування, боргову стійкість, бюджетну політику, банківське регулювання та параметри післякризового відновлення.

Метою статті є обґрунтування основних тенденцій діяльності глобальних фінансових інститутів в умовах глобальних економічних криз на основі аналізу хвилеподібної еволюції їхніх інструментів, стандартів, портфельних пріоритетів, боргових ініціатив і механізмів підтримки стійкості у 2008-2013 рр., 2014-2019 рр., 2020-2021 рр. та 2022 р. і наступних роках.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити зміст і функціональну роль глобальних фінансових інститутів у системі антикризового регулювання світового господарства;
- виокремити ключові етапи хвилеподібної еволюції діяльності ГФІ у 2008-2013 рр., 2014-2019 рр., 2020-2021 рр. та 2022 р. і наступних роках;
- обґрунтувати зміну інструментарію МВФ, Світового банку, Ради з фінансової стабільності, Базельського комітету з банківського нагляду та пов'язаних механізмів Групи двадцяти під впливом глобальних криз;
- систематизувати тенденції переходу від короткострокової фінансової стабілізації до довгострокової стійкості, кліматичної адаптації, енергобезпеки та соціальної підтримки;
- запропонувати структурно-логічну модель трансформації діяльності глобальних фінансових інститутів в умовах глобальних економічних криз.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні засади дослідження діяльності глобальних фінансових інститутів сформовано у межах підходів до міжнародної фінансової стабільності, глобального економічного врядування, боргової стійкості та антикризового регулювання. Серед іноземних учених вагомий внесок у вивчення природи фінансових криз, ролі міжнародних інститутів і суперечностей глобалізації зробили В. Eichengreen, Ж. Stiglitz, С. Reinhart, К. Rogoff, Д. Rodrik та Р. Rajan (Eichengreen, 2019; Stiglitz, 2002; Reinhart and Rogoff, 2009; Rodrik, 2011; Rajan, 2010). У цих працях глобальні кризи розглядаються не лише як наслідок макроекономічних дисбалансів, а як прояв інституційної вразливості міжнародної фінансової системи.

У вітчизняній науковій літературі проблеми глобальної фінансової архітектури, трансформації світового господарства, фінансової безпеки та антикризового регулювання розкрито у працях О. Білоруса, Д. Лук'яненка, А. Філіпенка, В. Гейця, Т. Єфименко та В. Опаріна (Білорус, Лук'яненко та ін., 2001; Філіпенко, 2008; Геєць,

2009; Єфименко, 2013; Опарін, Федосов та Юхименко, 2017). Їхні напрацювання дають змогу розглядати діяльність ГФІ як складову не лише зовнішнього фінансування, а й ширшого механізму стабілізації, регуляторної координації та адаптації національних економік до глобальних шоків.

Окремий блок джерел становлять інституційні документи МВФ, Світового банку, Ради з фінансової стабільності та Базельського комітету з банківського нагляду. У них відображено реформування кредитного інструментарію МВФ після 2008 р., запровадження Гнучкої кредитної лінії (*англ. Flexible Credit Line – FCL*), розвиток Запобіжної кредитної лінії (*англ. Precautionary Credit Line – PCL*) та її заміну Запобіжною лінією і лінією ліквідності (*англ. Precautionary and Liquidity Line – PLL*), а також посилення стандартів фінансового нагляду через Базель III (*англ. Basel III*), підходи до системно важливих фінансових інститутів (*англ. Systemically Important Financial Institutions – SIFI*) і Програму оцінки фінансового сектору (*англ. Financial Sector Assessment Program – FSAP*) (IMF, 2009; 2010; 2011; BCBS, 2017; FSB, 2023).

Документи Світового банку розкривають зміну характеру фінансування розвитку через інвестиційне проєктне фінансування (*англ. Investment Project Financing – IPF*), фінансування політики розвитку (*англ. Development Policy Financing – DPF*), операції політики розвитку (*англ. Development Policy Operations – DPO*) та фінансування за результатами (*англ. Program-for-Results – PforR*). У кризових умовах ці інструменти поєднують інвестиційну підтримку, бюджетну стабілізацію, інституційні реформи та соціальний захист (World Bank, 2021; 2026a; 2026b; 2026c).

У період пандемії COVID-19 центральне місце посіли екстрене фінансування МВФ, загальна алокація спеціальних прав запозичення (*англ. Special Drawing Rights – SDR*), Ініціатива призупинення обслуговування боргу (*англ. Debt Service Suspension Initiative – DSSI*) та Спільна рамкова програма з боргових врегулювань (*англ. Common Framework for Debt Treatments*). Ці інструменти засвідчили перехід від окремих програм підтримки до більш комплексної координації ліквідності, боргу та соціально-економічної стійкості (IMF, 2020; 2021; 2021a; World Bank, 2022).

Після 2022 р. у науковому та інституційному дискурсі посилилася увага до стійкості, кліматичного фінансування, енергетичної безпеки та соціального виміру кризової підтримки. Це відображено, зокрема, у запуску Трасту стійкості та сталості (*англ. Resilience and Sustainability Trust – RST*) і зростанні кліматичного фінансування Світового банку (IMF, 2024; World Bank, 2024). Водночас недостатньо систематизованим залишається питання хвилеподібної еволюції діяльності ГФІ у різні кризові періоди, що й зумовлює подальше дослідження цієї проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальні фінансові інститути доцільно розглядати як сукупність міжнародних організацій, регуляторних форумів, банків розвитку та координаційних механізмів, які впливають на фінансову стабільність, доступ до ресурсів, боргову стійкість, стандарти регулювання та напрями структурної трансформації економік. До їх ядра належать МВФ, Світовий банк, регіональні банки розвитку, Рада з фінансової стабільності (*англ. Financial Stability Board – FSB*), Базельський комітет з банківського нагляду (*англ. Basel Committee on Banking Supervision – BCBS*), а також механізми Групи двадцяти (*англ. Group of Twenty – G20*). У кризових умовах значення цих інститутів зростає, оскільки окремі країни часто не мають достатньої ліквідності, фіскального простору або інституційної спроможності для самостійного подолання зовнішніх шоків (International Monetary Fund, 2026; World Bank, 2026a; Financial Stability Board, 2023).

Функціональна роль ГФІ в умовах криз охоплює чотири взаємопов'язані напрями: стабілізаційне фінансування платіжних, бюджетних і ліквіднісних розривів; формування стандартів, що знижують імовірність повторення системних шоків; координацію

боргових і регуляторних рішень між країнами, офіційними кредиторами, приватними інвесторами та національними органами влади; вплив на довгострокові пріоритети розвитку через інституційні реформи, кліматичну адаптацію, енергетичну безпеку та соціальний захист (World Bank, 2026a; 2026b; International Monetary Fund, 2024).

Першою хвилею сучасної трансформації діяльності ГФІ був період 2008-2013 рр. Глобальна фінансова криза виявила, що традиційні програми підтримки, орієнтовані переважно на корекцію макроекономічних дисбалансів після настання кризи, не завжди здатні запобігати швидкому поширенню фінансових шоків. Тому МВФ посилив превентивний компонент своєї діяльності. Запровадження Гнучкої кредитної лінії (FCL) у 2009 р. означало перехід до інструменту, який міг використовуватися країнами з дуже сильними фундаментальними показниками та політикою як засіб попередження кризи або пом'якшення зовнішнього шоку. Водночас було розширено доступ до ресурсів Фонду, що відображало усвідомлення недостатності попередніх фінансових лімітів у масштабній глобальній кризі (International Monetary Fund, 2009).

Подальший розвиток превентивної логіки відбувся через Запобіжну кредитну лінію (PCL), яку у 2011 р. було замінено Запобіжною лінією і лінією ліквідності (PLL). Ці інструменти були спрямовані на країни із загальною міцними показниками, але наявними вразливостями. Отже, кризова підтримка почала виконувати не лише реактивну, а й превентивну функцію, пов'язану із захистом від поширення фінансових шоків (International Monetary Fund, 2011).

У цей самий період сформувалася друга важлива тенденція – інституціоналізація посткризових стандартів фінансового нагляду. Стандарти Базель III (англ. *Basel III*) були спрямовані на підвищення якості та достатності банківського капіталу, посилення ліквіднісних вимог, обмеження надмірного фінансового плеча та підвищення стійкості банків до шоків. Паралельно FSB розвивала підхід до системно важливих фінансових інститутів (англ. *Systemically Important Financial Institutions – SIFI*), який мав зменшити моральний ризик установ, що сприймалися як «надто великі, щоб збанкрутувати». Регулярна Програма оцінки фінансового сектору (англ. *Financial Sector Assessment Program – FSAP*) для системно важливих фінансових секторів посилила зв'язок між макроекономічним наглядом і оцінкою стабільності фінансових систем (International Monetary Fund, 2010; Basel Committee on Banking Supervision, 2017; Financial Stability Board, 2023).

Світовий банк у 2008-2013 рр. також посилив політико-орієнтований характер операцій. У кризових умовах підтримка розвитку не могла обмежуватися довгостроковими інвестиційними проєктами, оскільки країнам була потрібна швидша бюджетна та інституційна підтримка. Тому операції політики розвитку використовувалися для підтримки реформ у сфері публічних фінансів, фінансового сектору, соціального захисту та відновлення економічної активності. У підсумку перша хвиля трансформації ГФІ поєднала три логіки: екстрену ліквідність, превентивне фінансування і посилення регуляторних стандартів (рис. 1) (World Bank, 2026a).

Друга хвиля охоплює 2014-2019 рр. і може бути визначена як період інституційної нормалізації та переходу від екстреної антикризової відповіді до структурного зміцнення економік. У цей час діяльність ГФІ дедалі більше орієнтувалася на усунення причин вразливості, а не лише на фінансування її наслідків. Для Світового банку це означало зміщення портфелів у бік інституційних реформ, підвищення конкурентоспроможності, розвитку інфраструктури та результативності державних програм. Інвестиційне проєктне фінансування (англ. *Investment Project Financing – IPF*), фінансування політики розвитку (англ. *Development Policy Financing – DPF*), операції політики розвитку (англ. *Development Policy Operations – DPO*) та фінансування за результатами (англ. *Program-for-Results – PforR*) сформували гнучку архітектуру фінансування: IPF забезпечував інвестиції у конкретні

проекти, PforR прив'язував виплати до досягнення результатів, а DPF/DPO підтримував політичні та інституційні реформи (World Bank, 2026a; 2026b; 2026c).

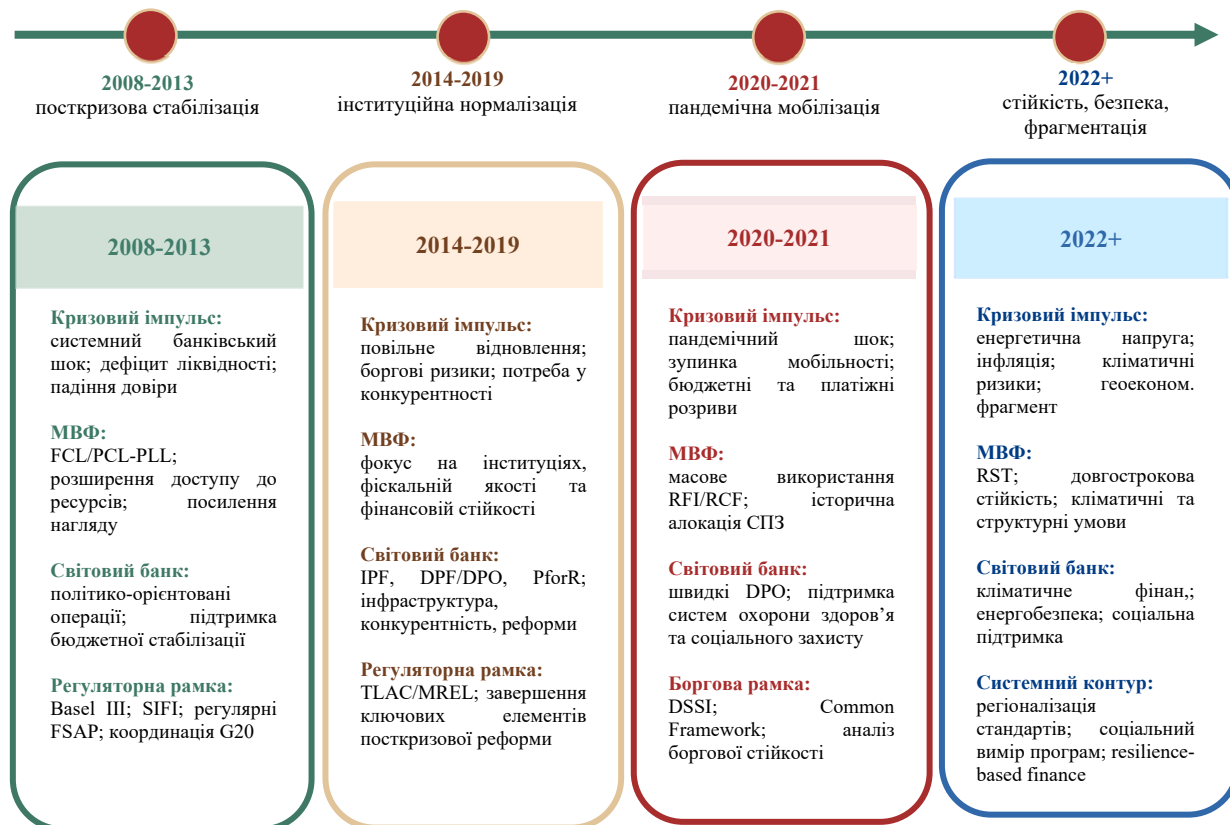

Рисунок 1. Хвилеподібна еволюція ролі глобальних фінансових інститутів у кризові періоди
Джерело: складено автором

У діяльності МВФ у цей період зберігалася роль макрофінансової стабілізації, але зростала увага до якості інституцій, фінансового управління, фінансової стійкості та структурних передумов зростання. Це свідчило про те, що після глобальної фінансової кризи міжнародна підтримка не могла бути ефективною без реформ, які підвищують здатність країн витримувати майбутні шоки. Іншими словами, ГФІ почали зміщувати акцент від «відновлення рівноваги» до «побудови стійкості» (International Monetary Fund, 2026; Financial Stability Board, 2023).

Ключовим регуляторним результатом цього періоду стало завершення основних елементів посткризової реформи фінансового сектору. Стандарт загальної здатності поглинання збитків (*англ. Total Loss-Absorbing Capacity – TLAC*), оприлюднений FSB у 2015 р., встановив вимоги до здатності глобально системно важливих банків поглинати збитки та бути рекапіталізованими у процесі врегулювання без надмірного використання коштів платників податків. У європейському регуляторному просторі близьку функцію виконували мінімальні вимоги до власних коштів і прийнятних зобов'язань (*англ. Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities – MREL*), пов'язані з відновленням і врегулюванням банків. Завершення ключових компонентів Basel III у 2017 р. закріпило перехід від кризового реагування до формування нової нормативної основи фінансової стабільності (Financial Stability Board, 2015; Basel Committee on Banking Supervision, 2017; European Commission, 2026).

Третя хвиля, 2020-2021 рр., була спричинена пандемією COVID-19 і суттєво відрізнялася від попередніх криз. Її особливість полягала в тому, що шок мав одночасно медичний, соціальний, бюджетний, виробничий і зовнішньоторговельний характер. Тому

традиційні програми, які потребували тривалих переговорів і повної розробки макроекономічних умов, не могли забезпечити необхідну швидкість реагування. У відповідь МВФ масово використовував Інструмент швидкого фінансування (*англ. Rapid Financing Instrument – RFI*) та Механізм швидкого кредитування (*англ. Rapid Credit Facility – RCF*), які надавали оперативну допомогу країнам із невідкладними потребами платіжного балансу. Тимчасове підвищення лімітів доступу до цих інструментів відобразило безпрецедентний характер пандемічного шоку (International Monetary Fund, 2020).

Найбільш масштабним рішенням цього періоду стала загальна алокація спеціальних прав запозичення (*англ. Special Drawing Rights – SDR*) у 2021 р. в еквіваленті 650 млрд дол. США. Її значення полягало не лише у збільшенні глобальної ліквідності, а й у створенні резервного простору для країн, які зазнавали тиску на платіжний баланс і державні фінанси. Хоча розподіл SDR здійснюється пропорційно квотам країн, сама операція стала символом переходу від індивідуальних програм до системного інструменту підтримки глобальної ліквідності (International Monetary Fund, 2021).

Світовий банк у пандемічний період активізував швидкі DPO, програми підтримки охорони здоров'я, соціального захисту, бюджетної стабілізації та закупівлі вакцин. Його роль полягала не лише у фінансуванні, а й у збереженні базової функціональності державних систем у країнах, де пандемія загрожувала руйнуванням соціальних і економічних результатів попереднього розвитку. Саме тому операції Світового банку у 2020-2021 рр. демонструють посилення соціального виміру діяльності ГФІ (World Bank, 2021; 2026a).

Пандемія також загострила боргову проблему. Ініціатива призупинення обслуговування боргу (*англ. Debt Service Suspension Initiative – DSSI*) дала можливість найбільш вразливим країнам тимчасово призупинити платежі за офіційним двостороннім боргом і спрямувати ресурси на охорону здоров'я, соціальні та економічні потреби. Водночас Спільна рамкова програма з боргових врегулювань (*англ. Common Framework for Debt Treatments*) мала забезпечити більш системне боргове врегулювання для країн, які потребували не лише відтермінування платежів, а й глибшого розв'язання проблеми боргової нестійкості. Поєднання DSSI та Common Framework засвідчило, що ГФІ дедалі частіше виконують роль не тільки кредиторів, а й координаторів складних переговорів між різними групами кредиторів. Інструментальний профіль діяльності ГФІ у кризових умовах подано на рисунку 2 (World Bank, 2022; International Monetary Fund, 2021a).

Четверта хвиля, яка розпочалася з 2022 р., відображає перехід до логіки стійкості в умовах полікриз. На відміну від попередніх періодів, сучасні виклики не зводяться до одного фінансового або економічного шоку. Вони поєднують енергетичну нестабільність, інфляційний тиск, боргові ризики, кліматичні загрози, геополітичні конфлікти, фрагментацію торгівлі та перебудову глобальних ланцюгів постачання. Це зумовило переорієнтацію ГФІ на довгострокову стійкість, яка включає макрофінансову, енергетичну, кліматичну, соціальну та інституційну складові (International Monetary Fund, 2024; World Bank, 2024).

Запуск Трасту стійкості та сталості (*англ. Resilience and Sustainability Trust – RST*) МВФ став одним із найбільш показових проявів цієї тенденції. На відміну від традиційних інструментів, спрямованих переважно на коротко- і середньострокові потреби платіжного балансу, RST орієнтований на довгострокові виклики, зокрема зміну клімату та готовність до пандемій. Це означає поступове розширення розуміння макроекономічної стабільності: кліматичні ризики, енергетична залежність і слабкість систем охорони здоров'я починають розглядатися як фактори, здатні впливати на платіжний баланс, боргову стійкість і фінансову стабільність (International Monetary Fund, 2024).

Світовий банк у цей період посилив кліматичний і енергетичний компоненти фінансування. Зростання кліматичного фінансування, підтримка енергетичного переходу, інвестиції у стійку інфраструктуру та адаптаційні заходи свідчать про зміну

природи розвитку: розвиток уже не може розглядатися окремо від ризиків клімату, енергетичної безпеки та природних катастроф. Водночас це не означає повної заміни традиційної антибіднісної місії, а радше її доповнення новими вимірами глобальної стійкості (World Bank, 2024).

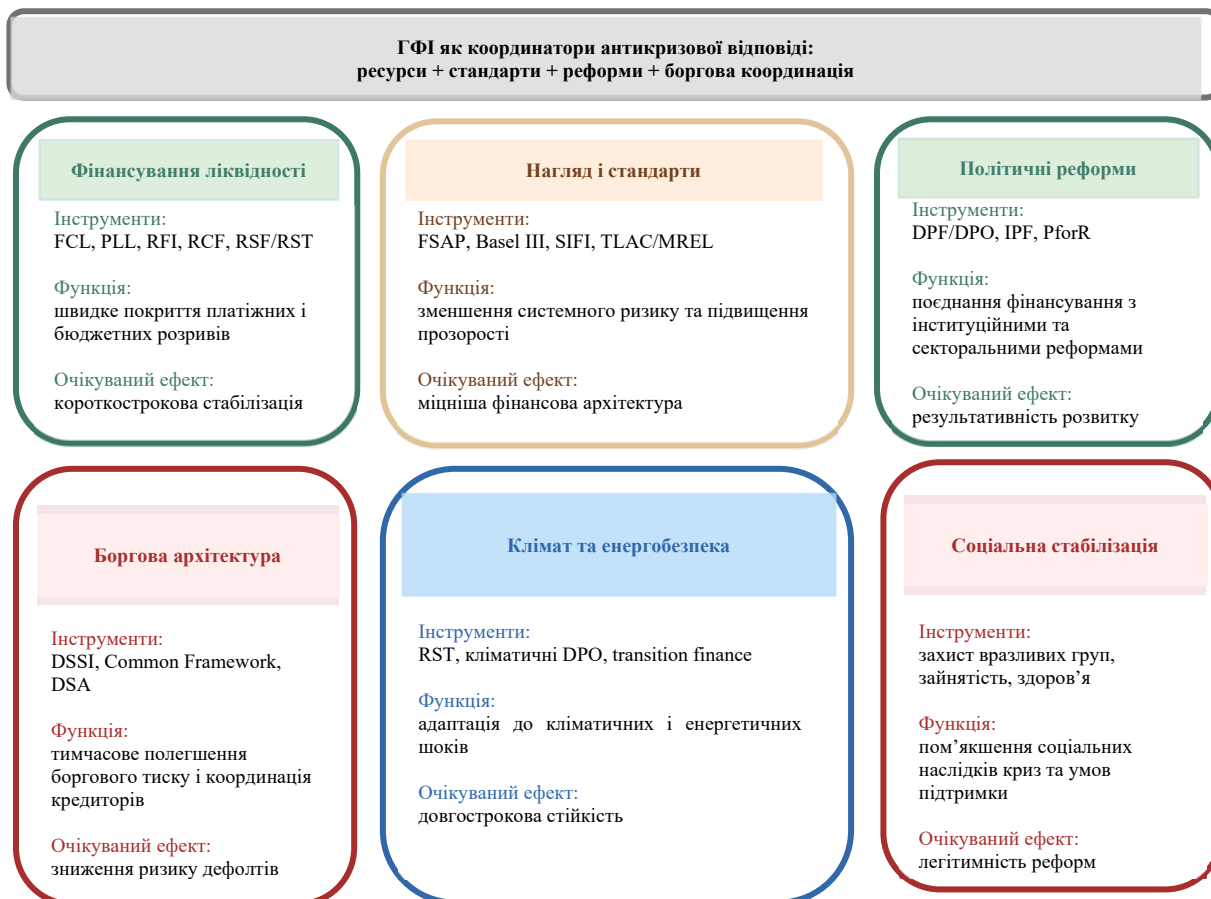

Рисунок 2. Інструментальний профіль діяльності ГФІ в умовах глобальних економічних криз
Джерело: складено автором

Важливою тенденцією 2022+ є регіоналізація і фрагментація стандартів. З одного боку, посткризові стандарти Basel III, TLAC/MREL і підходи до врегулювання банків створили спільну міжнародну основу. З іншого боку, різні юрисдикції впроваджують ці стандарти з різною швидкістю, із різними національними адаптаціями та політичними компромісами. Це посилює ризик регуляторної фрагментації, коли формально спільні стандарти набувають різного практичного змісту. Для ГФІ це означає необхідність не лише розробляти правила, а й підтримувати узгодженість їх застосування (Basel Committee on Banking Supervision, 2017; Financial Stability Board, 2023; European Commission, 2026).

Соціальний вимір також став більш стійким елементом програм підтримки. Якщо у попередніх кризах соціальні компоненти часто розглядалися як супровідні заходи до макроекономічної стабілізації, то після пандемії та енергетичного шоку вони стали невід'ємною умовою ефективності програм. Захист вразливих домогосподарств, підтримка зайнятості, доступ до базових послуг, продовольча та енергетична доступність дедалі частіше включаються у логіку програмної підтримки, оскільки без соціальної стабілізації макроекономічні заходи можуть втратити політичну та суспільну прийнятність (World Bank, 2021; 2026a; International Monetary Fund, 2024).

Систематизація зазначених тенденцій дає змогу запропонувати структурно-логічну модель трансформації діяльності ГФІ під впливом глобальних економічних криз. Вона відображає послідовний зв'язок між кризовими імпульсами, інституційною реакцією, механізмами реалізації, безпосередніми ефектами та стратегічними результатами. Така модель демонструє, що діяльність ГФІ розвивається не лінійно, а через хвилі адаптації до нових кризових умов (рис. 3) (International Monetary Fund, 2009; Financial Stability Board, 2023; World Bank, 2024).

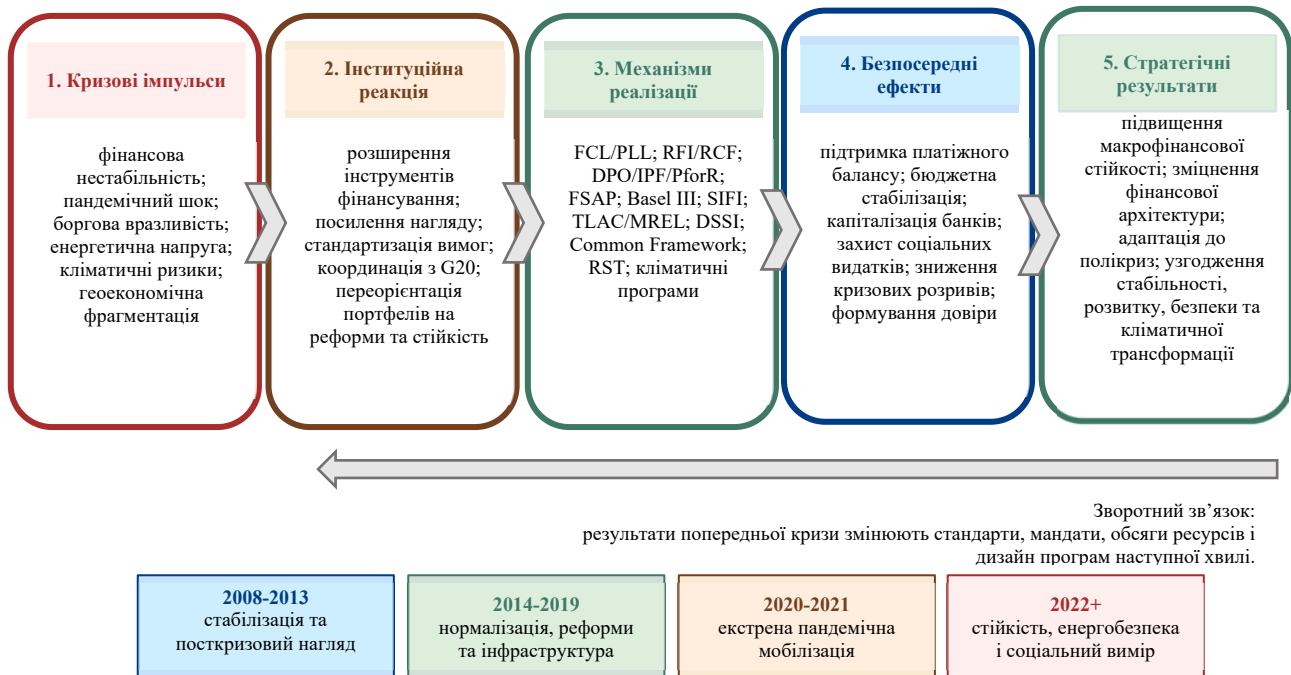

Рисунок 3. Структурно-логічна модель трансформації діяльності ГФІ під впливом глобальних економічних криз

Джерело: складено автором

Отже, основні тенденції діяльності глобальних фінансових інститутів в умовах глобальних економічних криз можна узагальнити за кількома напрямками. По-перше, відбувається розширення антикризового інструментарію: від класичних програм підтримки до превентивних ліній, екстреного фінансування, загальної ліквідності через SDR, боргових ініціатив і спеціалізованих трастів стійкості. По-друге, змінюється зміст умовності: поряд із макроекономічними параметрами дедалі більшого значення набувають інституційні, кліматичні, енергетичні та соціальні умови. По-третє, посилюється регуляторна функція ГФІ через стандарти фінансової стійкості, оцінювання системних ризиків і вимоги до банківської резолюції. По-четверте, зростає роль боргової координації. По-п'яте, діяльність ГФІ дедалі більше спрямовується на поєднання короткострокової стабілізації з довгостроковою здатністю економік адаптуватися до системних шоків (International Monetary Fund, 2020; 2021; World Bank, 2022; International Monetary Fund, 2024).

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що діяльність глобальних фінансових інститутів в умовах глобальних економічних криз має хвилеподібний характер. Кожна нова криза не лише активізує фінансову підтримку, а й змінює логіку функціонування ГФІ, розширюючи їхній інструментарій, мандати та сфери відповідальності.

У 2008-2013 рр. визначальним став перехід до превентивної стабілізації та регуляторного посилення через FCL, PCL/PLL, Basel III, SIFI та FSAP. У 2014-2019 рр. акценти змістилися до інституційних реформ, конкурентоспроможності, інфраструктури

та результативності фінансування, що проявилось у використанні IPF, DPF/DPO, PforR, TLAC/MREL.

Період 2020-2021 рр. засвідчив здатність ГФІ до швидкої мобілізації ресурсів через RFI/RCF, швидкі DPO, алокацію SDR, DSSI та Common Framework. Починаючи з 2022 р., діяльність ГФІ дедалі більше орієнтується на стійкість, енергобезпеку, кліматичне фінансування, адаптацію стандартів і соціальну стабілізацію.

Отже, сучасна тенденція діяльності глобальних фінансових інститутів полягає у переході від вузької антикризової підтримки до комплексного управління системною вразливістю світового господарства, що поєднує макрофінансову стабілізацію, регуляторний нагляд, боргову архітектуру, кліматичну адаптацію та соціальний захист.

Перспективи подальших досліджень полягають в оцінюванні ефективності інструментів ГФІ та їхнього впливу на макрофінансову стійкість країн із різним рівнем розвитку.

Бібліографічний список

- Білорус, О. Г., Лук'яненко, Д. Г. та ін., 2001. *Глобалізація і безпека розвитку*. Київ: КНЕУ.
- Геєць, В. М., 2009. *Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку*. Київ: НАН України.
- Єфименко, Т. І., 2013. *Фіскальний простір антикризового регулювання*. Київ: ДННУ «Академія фінансового управління».
- Опарін, В. М., Федосов, В. М., 2016. *Фінансова інфраструктура України: стан, проблеми та перспективи розвитку*. Київ: КНЕУ.
- Філіпенко, А. С., 2008. *Міжнародні економічні відносини: теорія*. Київ: Либідь.
- Eichengreen, B., 2019. *Globalizing Capital: A History of the International Monetary System*. 3rd ed. Princeton: Princeton University Press.
- Rajan, R. G., 2010. *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy*. Princeton: Princeton University Press.
- Reinhart, C. M. and Rogoff, K. S., 2009. *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton: Princeton University Press.
- Rodrik, D., 2011. *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. New York: W. W. Norton.
- Stiglitz, J. E., 2002. *Globalization and Its Discontents*. New York: W. W. Norton.
- Basel Committee on Banking Supervision, 2017. *Basel III: Finalising post-crisis reforms*. [online] Доступно: <<https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- European Commission, 2026. *Bank Recovery and Resolution Directive*. [online] Доступно: <https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/financial-services-legislation/implementing-and-delegated-acts/bank-recovery-and-resolution-directive_en> [Дата звернення 15 травня 2026].
- Financial Stability Board, 2015. *Total Loss-absorbing Capacity (TLAC) Principles and Term Sheet*. [online] Доступно: <<https://www.fsb.org/2015/11/total-loss-absorbing-capacity-tlac-principles-and-term-sheet/>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- Financial Stability Board, 2023. *Post-2008 Financial Crisis Reforms*. [online] Доступно: <<https://www.fsb.org/work-of-the-fsb/market-and-institutional-resilience/post-2008-financial-crisis-reforms/>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- International Monetary Fund, 2009. *IMF Overhauls Lending Framework*. [online] Доступно: <<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr0985>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- International Monetary Fund, 2010. *IMF Expanding Surveillance to Require Mandatory Financial Stability Assessments of Countries with Systemically Important Financial Sectors*. [online]

- Доступно: <<https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10357.htm>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- International Monetary Fund, 2011. *The Fund's Financing Role – Reform Proposals on Liquidity and Emergency Assistance and the Review of the Flexible Credit Line and Precautionary Credit Line*. [online] Доступно: <<https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/28/04/53/pn11152>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- International Monetary Fund, 2020. *IMF Annual Report 2020: Lending*. [online] Доступно: <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2020/eng/what-we-do/lending/>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- International Monetary Fund, 2021. *IMF Managing Director Announces the US\$650 Billion SDR Allocation Comes into Effect*. [online] Доступно: <<https://www.imf.org/en/news/articles/2021/08/23/pr21248-imf-managing-director-announces-the-us-650-billion-sdr-allocation-comes-into-effect>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- International Monetary Fund, 2021a. *The G20 Common Framework for Debt Treatments Must Be Stepped Up*. [online] Доступно: <<https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2021/12/02/blog120221the-g20-common-framework-for-debt-treatments-must-be-stepped-up>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- International Monetary Fund, 2024. *Interim Review of the Resilience and Sustainability Trust and Review of Adequacy of Resources*. [online] Доступно: <<https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2024/06/24/Interim-Review-of-The-Resilience-and-Sustainability-Trust-and-Review-of-Adequacy-of-550939>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- International Monetary Fund, 2026. *Financial Sector Assessment Program*. [online] Доступно: <<https://www.imf.org/en/Publications/fssa>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- World Bank, 2021. *Annual Report 2021: The World Bank Group's Support to Countries during the COVID-19 Crisis*. [online] Доступно: <<https://www.worldbank.org/en/about/annual-report-2021/covid-response>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- World Bank, 2022. *Debt Service Suspension Initiative: Q&As*. [online] Доступно: <<https://www.worldbank.org/en/topic/debt/brief/debt-service-suspension-initiative-qas>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- World Bank, 2024. *World Bank Group Announces Record \$42.6 Billion in Climate Finance in Fiscal Year 2024*. [online] Доступно: <<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/09/19/world-bank-group-announces-record-42-6-billion-in-climate-finance-in-fiscal-year-2024>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- World Bank, 2026a. *Development Policy Financing*. [online] Доступно: <<https://www.worldbank.org/en/what-we-do/products-and-services/financing-instruments/development-policy-financing>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- World Bank, 2026b. *Program-for-Results Financing*. [online] Доступно: <<https://www.worldbank.org/en/programs/program-for-results-financing>> [Дата звернення 15 травня 2026].
- World Bank, 2026c. *Investment Project Financing*. [online] Доступно: <<https://www.worldbank.org/en/what-we-do/products-and-services/financing-instruments/investment-project-financing>> [Дата звернення 15 травня 2026].

References

- Bilorus, O. H., Lukianenko, D. H. and others, 2001. *Hlobalizatsiia i bezpeka rozvytku [Globalization and security of development]*. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian).

- Eichengreen, B., 2019. *Globalizing Capital: A History of the International Monetary System*. 3rd ed. Princeton: Princeton University Press.
- Filipenko, A. S., 2008. *Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny: teoriia [International economic relations: theory]*. Kyiv: Lybid. (in Ukrainian).
- Heiets, V. M., 2009. *Suspilstvo, derzhava, ekonomika: fenomenolohiia vzaiemodii ta rozvytku [Society, state, economy: phenomenology of interaction and development]*. Kyiv: NAN Ukrainy. (in Ukrainian).
- Iefymenko, T. I., 2013. *Fiskalniyi prostir antykryzovoho rehuliuвання [Fiscal space of anti-crisis regulation]*. Kyiv: DNU «Akademiia finansovoho upravlinnia». (in Ukrainian).
- Oparin, V. M., Fedosov, V. M. and Yukhymenko, P. I., 2017. *Finansova infrastruktura Ukrainy: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku [Financial infrastructure of Ukraine: state, problems and development prospects]*. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian).
- Rajan, R. G., 2010. *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy*. Princeton: Princeton University Press.
- Reinhart, C. M. and Rogoff, K. S., 2009. *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton: Princeton University Press.
- Rodrik, D., 2011. *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. New York: W. W. Norton.
- Stiglitz, J. E., 2002. *Globalization and Its Discontents*. New York: W. W. Norton.
- Basel Committee on Banking Supervision, 2017. *Basel III: Finalising post-crisis reforms*. [online] Available at: <<https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm>> [Accessed 15 May 2026].
- European Commission, 2026. *Bank Recovery and Resolution Directive*. [online] Available at: <https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/financial-services-legislation/implementing-and-delegated-acts/bank-recovery-and-resolution-directive_en> [Accessed 15 May 2026].
- Financial Stability Board, 2015. *Total Loss-absorbing Capacity (TLAC) Principles and Term Sheet*. [online] Available at: <<https://www.fsb.org/2015/11/total-loss-absorbing-capacity-tlac-principles-and-term-sheet/>> [Accessed 15 May 2026].
- Financial Stability Board, 2023. *Post-2008 Financial Crisis Reforms*. [online] Available at: <<https://www.fsb.org/work-of-the-fsb/market-and-institutional-resilience/post-2008-financial-crisis-reforms/>> [Accessed 15 May 2026].
- International Monetary Fund, 2009. *IMF Overhauls Lending Framework*. [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr0985>> [Accessed 15 May 2026].
- International Monetary Fund, 2010. *IMF Expanding Surveillance to Require Mandatory Financial Stability Assessments of Countries with Systemically Important Financial Sectors*. [online] Available at: <<https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10357.htm>> [Accessed 15 May 2026].
- International Monetary Fund, 2011. *The Fund's Financing Role - Reform Proposals on Liquidity and Emergency Assistance and the Review of the Flexible Credit Line and Precautionary Credit Line*. [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/28/04/53/pn11152>> [Accessed 15 May 2026].
- International Monetary Fund, 2020. *IMF Annual Report 2020: Lending*. [online] Available at: <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2020/eng/what-we-do/lending/>> [Accessed 15 May 2026].
- International Monetary Fund, 2021. *IMF Managing Director Announces the US\$650 Billion SDR Allocation Comes into Effect*. [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/news/articles/2021/08/23/pr21248-imf-managing-director>>

- announces-the-us-650-billion-sdr-allocation-comes-into-effect> [Accessed 15 May 2026].
- International Monetary Fund, 2021a. *The G20 Common Framework for Debt Treatments Must Be Stepped Up*. [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2021/12/02/blog120221the-g20-common-framework-for-debt-treatments-must-be-stepped-up>> [Accessed 15 May 2026].
- International Monetary Fund, 2024. *Interim Review of the Resilience and Sustainability Trust and Review of Adequacy of Resources*. [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2024/06/24/Interim-Review-of-The-Resilience-and-Sustainability-Trust-and-Review-of-Adequacy-of-550939>> [Accessed 15 May 2026].
- International Monetary Fund, 2026. *Financial Sector Assessment Program*. [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/Publications/fssa>> [Accessed 15 May 2026].
- World Bank, 2021. *Annual Report 2021: The World Bank Group's Support to Countries during the COVID-19 Crisis*. [online] Available at: <<https://www.worldbank.org/en/about/annual-report-2021/covid-response>> [Accessed 15 May 2026].
- World Bank, 2022. *Debt Service Suspension Initiative: Q&As*. [online] Available at: <<https://www.worldbank.org/en/topic/debt/brief/debt-service-suspension-initiative-qas>> [Accessed 15 May 2026].
- World Bank, 2024. *World Bank Group Announces Record \$42.6 Billion in Climate Finance in Fiscal Year 2024*. [online] Available at: <<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/09/19/world-bank-group-announces-record-42-6-billion-in-climate-finance-in-fiscal-year-2024>> [Accessed 15 May 2026].
- World Bank, 2026a. *Development Policy Financing*. [online] Available at: <<https://www.worldbank.org/en/what-we-do/products-and-services/financing-instruments/development-policy-financing>> [Accessed 15 May 2026].
- World Bank, 2026b. *Program-for-Results Financing*. [online] Available at: <<https://www.worldbank.org/en/programs/program-for-results-financing>> [Accessed 15 May 2026].
- World Bank, 2026c. *Investment Project Financing*. [online] Available at: <<https://www.worldbank.org/en/what-we-do/products-and-services/financing-instruments/investment-project-financing>> [Accessed 15 May 2026].

Tretiak O.

MAIN TRENDS IN THE ACTIVITIES OF GLOBAL FINANCIAL INSTITUTIONS UNDER GLOBAL ECONOMIC CRISES

The article examines the main trends in the activities of global financial institutions under global economic crises. The relevance of the study is determined by the wave-like and multidimensional nature of recent crises, including the global financial crisis of 2008–2009, post-crisis regulatory transformation, the COVID-19 shock, debt vulnerabilities, energy instability, climate risks and geoeconomic fragmentation.

The article substantiates that global financial institutions have gradually moved beyond the traditional role of lenders of last resort and macrofinancial supervisors. Their modern role increasingly consists in coordinating stabilization measures, structural reforms, debt restructuring, climate adaptation, energy security, social resilience and long-term development priorities.

The study analyses the activities of the International Monetary Fund, the World Bank, the Financial Stability Board, the Basel Committee on Banking Supervision and G20-related coordination mechanisms. Particular attention is paid to the transformation of their instruments, regulatory approaches and support mechanisms under the influence of different crisis waves.

For 2008-2013, the paper identifies the IMF's shift towards precautionary credit instruments, including the Flexible Credit Line, the Precautionary Credit Line and the Precautionary and Liquidity Line. This period was also characterized by expanded access to IMF resources, strengthened financial sector surveillance and the institutionalization of Basel III, SIFI approaches and regular FSAP assessments.

For 2014-2019, the study reveals a transition from emergency stabilization to institutional normalization and structural strengthening of national economies. During this period, the portfolios of global financial institutions shifted towards institutional reforms, competitiveness, infrastructure development and result-oriented financing, including IPF, DPF/DPO and PforR instruments.

For 2020-2021, the article demonstrates that the COVID-19 pandemic required a rapid and large-scale response from global financial institutions. The mass use of the Rapid Financing Instrument and Rapid Credit Facility, fast Development Policy Operations, the historic SDR allocation, the Debt Service Suspension Initiative and the Common Framework for Debt Treatments reflected a new practice of crisis support.

For 2022 and beyond, the study highlights the reorientation of global financial institutions towards resilience, energy security, climate finance, regionalization of standards and the consolidation of the social dimension in support programmes. Climate risks, energy dependence, social vulnerability and institutional weakness are increasingly considered factors that affect balance of payments stability, debt sustainability and long-term economic resilience.

The article proposes a structural and logical model of the transformation of global financial institutions under the influence of global economic crises. It demonstrates that their activities evolve not linearly, but through successive waves of adaptation to new global challenges.

The article concludes that the modern role of global financial institutions consists in combining short-term stabilization with long-term resilience, regulatory coordination, debt sustainability, climate adaptation, energy security and social protection.

Keywords: *global financial institutions, global economic crises, International Monetary Fund, World Bank, Basel III, financial stability, debt architecture, climate finance, resilience.*

Стаття надійшла до редакції: 27.02.2026.

Прийнято до публікації: 13.03.2026 р.